

PANS- SARI- LASIN LÄPI

**Riikka
Ala-Harja**

Helsingissä
Kustannusosakeyhtiö
Otava

Kiitos Anni, Kirsi, Matti, Mika, Päivi, Riina, Sanna ja Tuija

Biisinsanojen lainaukset sivuilla 57 ja 58:

Erilainen, sanat Hassan Maikal

© Riikka Ala-Harja ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Graafinen suunnittelu: Päivi Puustinen

ISBN 978-951-1-49343-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

MAKAAN PEITON ALLA

31. joulukuuta

klo 23.45

Uusi vuosi alkaa vitun hyvin. Äiti ja isä skoolailee kavereitensa luona, enkä mä jaksakaan melkein olla ees puhelimella, kun nenä valuu ja päätä särkee. Ulkona paukkuu pommit ja raketit. Koko maailma juhlii, uus vuosi, uus alku.

Ja kaikki mun kaverit on bileissä: Kamilla, Oliver ja Erik.

Välillä mä vilkasen, millasia stooreja ne laittaa. Tyypit tanssii, tyypit juo, tyypit vetää sipsejä. Mä makaan kotona. Ilotulitukset räpähtelee ikkunassa, kello on kohta kakstoista. Kamilla, Oliver ja Erik roikkuu toisissaan, niiden hengitys huuraa pakkasessa, kun ne on mennyt ulos katsoon raketteja, huuteleen lumihankien keskelle.

Ja vittu joo: mä kaulailen tyynyä.

Ja Dinoo ihan kuin mä olisin viisvuotias.

10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 – Happy New Year!

Maaliskuun alussa mä täytän kahdeksantoista.

Sitä ennen on vanhojentanssit.

Ja syyskuussa ekat kirjotukset.

Ja mä alotan tän vuoden sängyssä.

Joel aina yksin sängyssä.

Yksin. Sängyssä.

Mua melkein naurattaa.

Siis *melkein*.

Oikeesti ei yhtään.

Ja siis kiitti ihan vitusti, äiti. Sä toit tän taudin Brysselistä, kun tulit sieltä jouluks kotiin. Äiti makas sohvalla aattona ja isä välipäivät, ja mä sairastuin just uudeksvuodeks. Kiitti, kiitti, kiitti. Te pääsitte juhlimaan, mä en. Te tartutitte taudin muhun ja juoksitte hihitellen keski-ikäsbileisiin.

Tästä vuodesta tulee entistä paskempi.

muilla

kahdeksaa erilaista sipsiä

lonkeroo

kuuma, koska kaikki tanssii

kavereita

uusia tyyppejä

not missing out

”mä muistan tän
uudenvuoden forever”

mulla

yks pikkupussi, syöty jo

vettä

kuuma, koska kuumetta

”olen itseni kanssa
yksinkin sujut”

kulunut Dino

very much missing out

”mä todellakin muistan
tän uudenvuoden”

POHJONEN NOLLAELÄMÄ

7. tammikuuta klo 7.35

Vitun kätevästi sairastin lomalla. Vielä viimeiset lomapäivät makasin, isä ja äiti hiihti kaikki päivät, sit äiti lähti takas Brysseliin, isä huuteli välillä sohvalta, tulisinko katsoon sen kaa sarjoja, mutta mä vain olin mun huoneessa, jonne isä sit kanto vuorotellen kolmea sen eri pasta-annosta.

Nyt kun koulu alkaa, oon taas vittu ihan terve.

Mä vilkasen jääkaapin ovesta meidän lukujärjestystä, ja mua alkaa välittömästi yököttää. Siinä kerrotaan, missä mun pitää milloinkin olla ja kenen pakottamana mitäkin opiskella. Että onko vuorossa Mari, Sari, Jari, Kari, Ari vai kuka ope. Joka jakson aluks isä kaivaa Wilmasta mun lukkarin ja kirjottaa oppitunnit erivärisillä tusseilla aaneloselle ja kiinnittää sen hymynaamamagneeteilla jääkaapin oveen. Tosi sööttii askartelua isältä, ihan kuin mä olisin jossain alakoulussa.

Mutta siis mua oksettaa joka kerta, kun mä avaan jääkaapin ja nään lukkarin. En mä silti ota paperia pois. Onhan se tavallaan siinä kätevä, kun voi tarkistaa, pitääkö mennä pihaan odottamaan Kamillaa varttia vaille kasi vai varttia vaille kymmenen.

Mä seison pihassa. Kamilla on taas myöhässä. Kasin aamu on paha, mutta mä en myöhästele koskaan. En vain osaa. Kaiken lisäksi on vielä kylmempi kuin eilen, varmaan viistoista astetta pakkasta. Mun varpaita paleltaa, mä idiotti olin taas ajoissa, vaikka tiesin ettei Kamilla ole.

Mä laitan kuulokkeet korviin. Kuuntelen just nyt yhtä uutta, mulle tuntematonta bändiä, joka on yllättävän hyvä, vaikka laulajalla on tosi nariseva ääni. Se jotenkin osaa kuvailla juttuja, ihan kuin ne tulis suoraan mun sisältä.

Mä en ikinä osais.

Pyyhin lumet liukumäen lipalta ja istuudun siihen. Pikukset linnut pyrähtelee männyissä, niillä on varmaan vitun kylmä. Mullakin on.

Joskus kymmenen vuotta sitten me liu'uttiin tästä liukumäestä. Yleensä Kamilla edellä, koska se oli sekä nopeempi että rohkeempi. Ja meillä oli aina hauskaa, me oltiin pihalla yleensä kahdestaan, ja aika usein Kamilla tuli meille vielä syömään kalapuikkoja.

Mä alan selata kännykkää. Hullu meemi, maailman räjäyttävä meemi, ehkä uus, ehkä ei, jonkun lippis, Oliverin kissa, sydän, Erikin lumilautatemppu, lähtee ilmat pihalle. Mun kädet alkaa jäätyä. Onneks mun puhelin ei hyydy kylmässä niinku iPhonet. Mä inhoon iPhoneja, tai koko Applen riistohintasta *tuoteperhettä*, eikä tyypit tajuu, miten ovelasti lypsettyjä imago-orjia ne on.

Viime kesänä mun puhelin putos järveen. Sain sen heti ylös, mutta silti se hyyty. Mökiltä on kuuskylt kilsaa lähim-

pään puhelinkauppaan, kello oli jotain viis iltapäivällä, mutta äiti ja isä oli juonu viiniä. Mä jouduin oleen kahdeksantoista tuntia ilman puhelinta. Äiti ja isä sano jotain että nauti tästä tilanteesta, kun voi rauhassa katsoo järkeä.

En kyllä nauttinut sekuntiakaan.

No onneks sain pariks tunniks isän Huaweiin, mutta ei se ollu yhtään sama.

Kamilla on jo kymmenen minuuttia myöhässä.

Lähetän sille kyssärin, vaikka tiedän ettei se ees kato sitä.

Miksei se vaan vois herätä varttia aikasemmin?

Mun sormet on ihan jäässä. Ja jalat. Air Jordanit on tosi ohuet, ns. kesäkengät (joo joo tiedän, oma vika...). Ja tosi liukkaat myös. Äiti toi ne tuliaisiks Brysselistä. Se ostaa mulle kaikkee kallista rauhottaakseen omaatuntoaan, kun se asuu nyt siellä ja käy harvoin kotona.

Jos mulla on nää Jordanit jalassa, jengi tulee kysyyn kateellisena, että mistä nettikaupasta mä oon ne tilannu, koska kaikki näkee, että ne on harvinaisuudet eikä todellakaan mistään keskustan kaupasta, jossa tyypit käy Jordaneita kuolaamassa. Ei kaikilla oo tietenkään varaa tällasiin, tai siis Kamillakin paistaa monena iltana viikossa nugetteja, että se voi ostaa jotkut perustennarit. Mutta äiti osti mulle nää Jordanit. Se hoitaa aika kovalla tulkin palkalla, että jotkut europarlamentaarikot ymmärtää toistensa puheita, joissa ne kertoo, miten ratkaista esim nyt vaikka ilmastokriisi, vaikka ne ei tee kuitenkaan sen hyväks mitään. Äiti tulkkaa niiden puheet ja saa siitä palkkaa, jolla se ostaa

mulle jonkun bangladeshilaisen mua nuoremman tyyppin liimaamat Jordanit. Ja ostaakseen samat Kamilla joutuu seisomaan kolme iltaa Hesessä ja tossujen liimaaja about kuu-kauden matalakattosessa hikipajassa Vietnamissa.

Nyt on jo niin kylmä, etten mä tunne edes mun varpaita enää.

Isä vetää fillarilla kauempana, se on menossa töihin it-firmaan, jossa se on ollut niin kauan kuin mä muistan. Isä kuvittelee, että se on jotenkin tosi alfa, kun se pyöräilee tammikuussa.

Ja onhan se vähän. Iso äijä vetää tollasissa sporttivehkeissä.

Sekä isä että äiti on mua pidempiä. Mä en tajuu, miten yli 175-senttisten vanhempien perintötekijöillä mun kasvu jumittu 165 senttiin. Kun perinteisestihän nuoremman sukupolven pitäis olla pidempää, varsinkin urosgeeneillä varustetun.

Lopulta B-rapun ovi avautuu. Kamilla hymyilee leveesti, etsii hanskoja, mutta ei löydä niitä.

– No onhan mulla taskut, se sanoo ja hymyilee. Eikä todellakaan pyydä anteeks, että on myöhässä ja mä ihan jäässä.

Mä en osaa olla vihanen sille, tai siis näyttää sitä, en oikein koskaan. Mä nyökkään vain ja hymyilen, ja niin me lähdetään käveleen kouluun.

– Mä oon ihan kuollut, Kamilla alottaa. – Siis eilen koko

Vantaa päätti tulla just meidän Heseen, ja sit mä ojentelin nugetteja kaheksan tuntia ilman yhtäkään kunnon taukoo.

– Onks sun pakko ottaa noin paljon vuoroja? mä kysyn, vaikka tiedän mitä Kamilla vastaa.

– Vittu on, eliittilapsi.

Joo oonkin, kun mun isä ja äiti antaa mulle rahaa. Ne tienaa sen verran, ettei niiden tarvi tehdä oman työn lisäksi vielä ylimäärästä keikkaa. Kamillan äiti tekee, mutta silti sen palkka ei riitä kuin vuokraan, syömiseen ja Kasperin päivähoitomaksuihin – ei Kamillan ylimääräsiin juttuihin.

– Tyrkkäsin yhdelle tyypille pehmiksen, kun se pyysi ranskikset. Kun mun vuoro loppu, mä en enää pysynyt pysyessä.

– Et sä vois hankkii jonkun helpomman työn?

– Mä tykkään mun työkavereista. Ja nugeteista.

– Sit vaan nugetti seuraavaks tatskaks, mä sanon ja vilkaisen Kamillaa, jonka kaikki kuus tatskaa lymyää mustan toppatakin alla.

Kamillaa onneks naurattaa.

– Ja hamppari sit toiseen käsivarteen? Kamilla kysyy.

– Jep, mä sanon ja hekotan. – Mä muistan, miten sä hankit sun ekan heti protun jälkeen, sen pienen perhosen.

– Ja mä haluan niitä lisää, mutta mulla ei oo rahaa, varsinkin kun ekana mun pitäis maksaa vanhojentanssien kampaus. Siihen menee satanen, ja äiti sano, ettei se todellakaan maksa sitä.

Mua alkaa kuristaa. Vanhat on joka sekunti lähempänä.

Mä en haluu, että kaikki tuijottaa mua.

Vähän vajaa viis viikkoo, ja mun on pakko osallistuu niihin.

Miks mä menin lupaan Kamillalle, että mä tanssin sen parina. Siis jo ysillä. Että jos päästään samaan lukioon, niin tanssitaan vanhojentanssit yhdessä vaikka mikä olis.

Ja sit lukio on mennyt tosi nopeesti, ja nyt yhtäkkiä vanhat on jo kuukauden päästä.

Ja Kamilla kuvittelee, että mä tanssin ne sen kaa.

Mutta mä en pysty näytteleen frakkityyppiä.

Mä en haluu esittää vitun pönöttävää aikuista ja opetella älyttömiä paritansseja. Tuhat kameraa ikuistaa, kun mä kiu-sallisesti esitän jotain kiiltonahkakenkästä tanssijaa.

Mä en pysty.

- Ai niin, eilen mä etsin Klaaran vanhojen kuvaa ja mä löysin äidin albumista ihan mielettömän valokuvan susta ja musta. Me ollaan ehkä kuus ja me ollaan ihan villeinä siinä. Mä lähetän sen sulle heti kun vain muistan, Kamilla selittää ja vetää sellasen katkonaurun.

Muakin alkais melkein naurattaa, ellei ois näin paska tunnelma ja perusolo.

Voisko vanhat skipata?

Ei kaikki tanssi niitä.

Jos mäkään en?

Ilmoittaisin Kamillalle tänään.

ME SEISTÄÄN LUONNONVALOS

7. tammikuuta **klo 7.55**

Oliver kävelee bussipysäkin suunnasta koulun pääovea kohti. Sillä on kädet taskussa, isot kuulokkeet korvilla, se vetää kuin joku muotishow'n malli. Se on vittu mua melkein puoli metriä pidempi.

Oliver huomaa meidät ja moikkaa ilosesti.

– Joel, mitä broidi? Mahtavaa, oot taas terve.

– Joo, Joel on nyt tanssikunnossa, Kamilla sanoo ja silitää ärsyttävästi mun päälakea. Vitun alentavaa. Enkä mä oikein koskaan osaa sanoo Kamillalle vastaan. Mutta ei mun oikein koskaan tarviikaan. Kamilla on yleensä melkein aina mun puolella.

Oliver avaa meille ulko-oven, me mennään sisään. Ala-aula on jo ihan täynnä – haluuko kaikki siis ihan oikeesti näin hulluna kouluun?

– Mitä tyypit, Erik huutaa ilosesti jostain takaviistosta ja juoksee meidän rinnalle.

Nyt meidän porukka on koossa.

– Mitä meillä on? Erik kysyy. Se haisee tänään joltain uudelta hajuvedeltä. Oisko joululahja, tai sit se on vain ostanut ite.

- Ekaks luokkakuvaus, Oliver vastaa.
- Vittu mä unohdin, mä parahdan.
- No onneks sulla on mustaa mustalla niinku aina, Kamilla sanoo ja katsoo mun hupparia ja housuja.
- Lyön vetoo, että pääsen taas eturiviin.
- Sillon näkyy sun Jordanit, Oliver sanoo ja virnistää.
- Totta joo, se hyvä puoli. Vaikka ei se paljon lohduta.
- Mut mitä kuvauksen jälkeen? Erik kysyy ja selaa samalla puhelintaan.
- Teillä on teidän korkeen paikan matikkaa ja meillä on meidän matalaa matikkaa, mä yritän sanoo silleen vähän huumorilla. Me Kamillan kaa ollaan lyhyessä matikassa ja Oliver ja Erik pitkässä, koska Erik halua lääikiseen ja Oliver kauppikseen. Ja mulla ei tietty hajuukaan, minne mä haluun, eikä taida olla Kamillallakaan.
- Voi Joel, mulla on ollu sua ja sun juttuja ikävä, Oliver sanoo ja halaa mua äijätyylillä. Se tuntuu kivalta. Ainakin joku on mua kaivannut.
- Mä en tajuu, miten mä jaksaisin, jos mulla ei olis Oliveria, Kamillaa ja Erikiä. Varmaan olisin yksin. Varmaan en puhuis melkein kenellekään.

Juhlasalissa me asettaudutaan pituusjärjestykseen. Mä olen Roosaa, Samiraan ja Veeraan jälkeen luokan neljänneksi lyhin.

Vittu yllätys, pääsen istumaan eturiviin.

Kamilla seisoo keskikirivissä, Oliver ja Erik takana.

Lippispäinen kuvaaja tyrkkää luokkataulun mun syliin.

Oon tänään tarpeellinen ihminen, suorastaan välttämätön.

Mä yritän päästää pitkää, varovaista hengitystä.

Musta t-paita, musta huppari, mustat farkut, musta-
valkoiset Jordanit.

Mutta hengittelykään ei auta.

Päinvastoin kuristaa enemmän. Saatana.

– Nyt hymyä huuleen, lippispää kehottaa tekopirteenä.

Tässä huoneessa ei oo ilmaa.

Sydän hakkaa. Vatsassa painaa.

Lippispää räpsii.

ei kiinnosta

luokkakuvat

pituusjärjestys

eturivi

oppitunti

bilsantunnin titityy-tunnistukset

alistuskoulutus =
päiväkodista aikuiseksi

kiinnostaa

kuvat joissa mua ei näy

kaaos

seistä takarivin takana

välitunti

takova basso

koulun loppuminen
(uuh... enää vuosi)

klo 9.55

Kun mä astun matikanluokkaan, Kamilla katsoo mua ja osottaa istumaan sen viereen. Sari saapuu luokkaan tärkeen näkösenä joku käytännöllinen reppu selässä ja käskee kaik-

kien kaivaa läppärit esiin. Sen villapaidan hihoissa laukkaa heppoja tottelevaisena ketjuna.

Mä avaan läppärin, se alkaa suhista ärsyttävän reippaana.

– Mitäs Joel tästä yhtälöstä ajattelee, Sari kysyy ja katsoo mua tiukasti.

Mä en tajuu, mistä se puhuu. Mä en oo ehtinyt vielä alo- taakaan. Yritän hymyillä, mutta jotenkin mä jään tuijotta- maan Sarin heppoja.

– Jos et jaksa kuunnella, ole hyvä ja poistu.

– Joo anteeks, kyl mä täs.

– Kannattais olla hereillä: tämmösiä just tulee kirjoituksiin.

Sari pitää matematiikan yo-kirjotuksia maailman tärkeimpinä. Karin mielestä äikän yo-kokeet on ykkönen. Jarista taas sen omilla aineilla eli opolla ja yhteiskunta- opilla on eniten merkitystä ”pitkässä juoksussa” niinku se tosi itsetyytyväisenä lausuu. Arin mielestä liikunta on kai- ken perusta, koska ilman urheilua ei jaksa kirjoituksia. Ja kaiken tän lisäksi reksi-Marin mukaan koulun pärjääminen jollain valtakunnallisella rankinglistalla on kaikille, myös oppilaille, ehdottomasti tärkeintä.

Mun korvissa humisee. Sari selittää laskua. Joku paksu, betoninen alkaa painaa mun rintakehää. Derivoinnista ei tuu mitään. Tekis mieli paiskata läppäri lattialle.

– Mun täytyy käydä vessassa, mä ilmoitan ja nousen. En edes odota mitä Sari vastaa. Mä häivyn.

Sulkeudun koppiin ja istuudun pöntön kannelle.

Jo ennen joululomaa oli koulussa yhtä vittua. Syksyn yo-

kirjotukset alko kiertää jotain ihme kehää mun päässä. Mä heräilin joka yö ja mietin, että mun pitää ens kesänä lukea syksyn kirjotuksiin. Ja että mitä järkee kirjotuksiin on edes opiskella, kun ne joka tapauksessa menee päin persettä.

Mä ajattelin joululomalla, ettei paska olo enää palais, mutta ihan turha toivo.

Nyt on vielä kauheempaa.

Huokaisen.

Otan puhelimen.

Jotenkin se lipsahtaa mun kädestä.

Kaakelilattialle.

Ja vittu väärin päin.

Meniks rikki...

Mä käännän sen.

Kiitti universumi. Tai kiitti panssarilasi. Ei tullu uusia säröjä. Vanhojen viereen. Ei yhtä ”kosketusnäyttö ei enää toimi” -tyyppistä halkeamaa.

Olis ollu maailman epäreiluinta, jos näyttö olis just nyt menny paskaks. Ja isä ois matalalla vittumaisella äänellä lausunu että ”sulle ostettiin just kesällä *aika kallis* puhelin, kalliimpi kuin meikäläisen”.

Mutta ei: kaakelilattia otti kännykän pehmeesti vastaan, panssarilasi pelasti.

Mä työnnän puhelimen takataskuun ja lähden takas luokkaan.

– Mikä on? Kamilla kuiskaa, kun mä taas istuudun sen viereen.